

ETS 160

LAPSE ÕIGUSTE EUROOPA KONVENTSIOON

Koostatud 25. jaanuaril 1996. a Strasbourgis

Preambul

Euroopa Nõukogu liikmesriigid ja teised käesolevale konventsioonile alla kirjutanud riigid, arvestades, et Euroopa Nõukogu eesmärk on saavutada oma liikmete suurem ühtsus; juhindudes ÜRO lapse õiguste konventsioonist, eriti artiklist 4, milles on ette nähtud osalisriikide kohustus võtta konventsioonis tunnustatud õiguste kasutamiseks seadusandlikud, haldus- ja muud meetmed; arvestades Parlamentaarse Assamblee lapse õiguste soovitus nr 1121 (1990); olles veendunud, et lapse õiguste ja huvide eest tuleb seista ning et seepärast peab lapsel olema võimalik oma õigusi kasutada, eriti temaga seotud perekonnamenetluses; tunnustades vajadust anda lapsele õiguste ja huvide kaitsmist võimaldav kohane info ning vajadust arvestada lapse seisukohta; tunnustades vanema osatähtsust lapse õiguste ja huvide kaitsel ja toetamisel ning arvestades, et vajaduse korral peab ka riik tegelema sellise kaitse ja toetamisega; arvestades, et konflikti korral on perekonnal soovitatav püüda kokkuleppele jõuda enne asja kohtusse andmist, on kokku leppinud järgnevas:

I PEATÜKK. Konventsiooni kohaldamisala ja mõisted

Artikkel 1. Konventsiooni kohaldamisala ja eesmärk

1. Konventsiooni kohaldatakse alla 18-aastastele lastele.
2. Konventsiooni eesmärk on lapse huvides toetada tema õigusi, anda talle menetlusõigused ja kergendada õiguste kasutamist kindlustades, et laps on ise või teiste isikute või asutuste kaudu informeeritud temaga seotud kohtumenetlusest ja et ta saab selles osaleda.
3. Konventsioonis käsitatakse lapsega seotud kohtumenetlusena perekonnamenetlust, eriti vanemakohustuse täitmisega seotud asjade lahendamist, näiteks lapse elukoht ja vanema side lapsega.
4. Riik nimetab konventsioonile alla kirjutades või ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja deponeerimise ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile saadetas deklaratsoonis vähemalt kolme liiki perekonnaasjad, mille suhtes konventsiooni kohaldatakse.
5. Osalisriik võib edaspidise deklaratsooniga lisada muud liiki perekonnaasju, mille puhul konventsiooni kohaldatakse, või esitada info artikli 5, artikli 9 lõige 2, artikli 10 lõige 2 ja artikli 11 kohaldamise kohta.
6. Konventsioon ei takista osalisriigil kohaldada lapse õiguste toetamise ja kasutamise suhtes soodsamaid sätteid.

Artikkel 2. Mõisted

Käesolevas konventsioonis tähendavad terminid järgmist:

- a) kohus - nii kohus kui ka samasuguse pädevusega haldusasutus;
- b) vanemakohustuse täitja - vanem või muu isik või asutus, kellel on volitus täita mõnda vanemakohustust või kõiki vanemakohustusi;
- c) esindaja - kohtus lapse nimel tegutsema määratud advokaat, asutus või muu isik;
- d) kohane info - lapse eale ja arusaamisvõimele vastav teave, mida talle antakse, võimaldamaks lapsel täielikult kasutada oma õigusi, kui sellise info andmine ei kahjusta lapse heaolu.

II PEATÜKK. Menetlusmeetmed lapse õiguste toetuseks

A. Lapse menetlusõigused

Artikkel 3. Õigus saada infot ja väljendada menetluses oma arvamust

Lapsele, kes siseriikliku seaduse järgi on piisavalt arusaamisvõimeline, antakse temaga seotud kohtumenetluses järgmised õigused ja ta saab nõuda järgmisi õigusi:

- a) saada kogu kohane info;
- b) õigus asja arutada ja väljendada oma arvamust;

c) saada infot tema arvamusega nõustumise ja igasuguse otsuse võimalike tagajärgede kohta.

Artikkel 4. Õigus taotleda eriesindaja määramist

1. Artikli 9 kohaselt on lapsel õigus isiklikult või teiste isikute või asutuste kaudu taotleda temaga seotud kohtumenetluseks eriesindaja määramist, kui siseriiklik seadus ei luba vanemakohustuse täitjal last esindada tema ja lapse huvide vastuolu tõttu.

2. Riik võib lõikes 1 nimetatud õiguse anda ka üksnes lastele, kes siseriikliku seaduse järgi on piisavalt arusaamisvõimelised.

Artikkel 5. Muud menetlusõigused

Osalisriigid kaaluvad võimalust anda lapsele teda mõjutavas kohtumenetluses lisaks menetlusõigusi, sh.

- a) õigus taotleda arvamuse väljendamiseks oma valitud sobiva isiku abi;
- b) õigus taotleda ise või teiste isikute või asutuste kaudu oma esindaja, vajaduse korral advokaadi määramist;
- c) õigus nimetada oma esindaja;
- d) õigus kasutada osa või kõiki sellises menetluses osaleja õigusi.

B. Kohtu ülesanded

Artikkel 6. Otsuse tegemine

Lapsega seotud menetluse puhul peab kohus enne otsustamist

- a) kaaluma, kas tema käsutatavast infost piisab, et teha otsus lapse huvides, ning vajaduse korral hankima lisainfot, esmajoones vanemakohustuse täitjalt;
- b) kui siseriikliku seaduse järgi on laps piisavalt arusaamisvõimeline, kindlustama, et laps on saanud kogu kohase info; võimaluse korral ja kui see ei ole ilmselt lapse huvide vastu, arutama asja lapsega temale arusaadaval moel ning vajalikel juhtudel eraviisiliselt, ise või teiste isikute või asutuste kaudu; lubama lapsel väljendada oma arvamust;
- c) mõistlikul määral arvestama lapse arvamust.

Artikkel 7. Kohustus toimida viivitamata

Viivituse vältimiseks toimib kohus lapsega seotud menetluses kiiresti; vajalik on otsuse kiiret täitmist tagava menetluse olemasolu. Edasilükkamatutel juhtudel on kohtul vajaduse korral õigus teha viivitamata täidetavaid otsuseid.

Artikkel 8. Omaalgatuslikud toimingud

Kui lapse heaolu on ilmses ohus, võib kohus lapsega seotud menetluses toimida siseriiklikus seaduses kindlaks määratud juhtudel omal algatusel.

Artikkel 9. Esindaja määramine

1. Kui siseriikliku seaduse järgi ei või vanemakohustuse täitja lapsega seotud menetluses last tema ja lapse huvide vastuolu tõttu esindada, on kohtul õigus määrata lapsele selles menetluses eriesindaja.

2. Osalisriigid kaaluvad võimalust kehtestada kohtu õigus määrata lapsele temaga seotud menetluses oma esindaja, vajaduse korral advokaat.

C. Esindaja ülesanded

Artikkel 10

1. Kui see ei ole ilmses vastuolus lapse huvidega, peab esindaja lapsega seotud kohtumenetluses

- a) andma talle kogu kohase info, kui siseriikliku seaduse järgi on laps piisavalt arusaamisvõimeline;
 - b) selgitama talle tema arvamuse järgimise ja tema esindaja tegevuse võimalikke tagajärgi, kui siseriikliku seaduse järgi on laps piisavalt arusaamisvõimeline;
 - c) tegema kindlaks lapse arvamuse ja esitama selle kohtule.
2. Osalisriigid kaaluvad lõike 1 sätete kohaldamist vanemakohustuse täitjale.

D. Mõne sätte laiendamine

Artikkel 11

Osalisriigid kaaluvad artiklite 3, 4 ja 9 sätete kohaldamist lapsega seotud menetluses, mis toimub teistes asutustes, ja lapsega seotud menetlusvälistes asjades.

E. Riikide asutused

Artikkel 12

1. Osalisriigid soodustavad lapse õiguste toetamist ja kasutamist nende asutuste kaudu, kes muu hulgas täidavad lõikes 2 nimetatud ülesandeid.
2. Ülesanded on järgmised:
 - a) teha ettepanekuid tugevdada lapse õiguste kasutamist reguleerivaid seadusi;
 - b) anda arvamusi lapse õiguste kasutamist reguleerivate seaduste eelnõudele;
 - c) anda lapse õiguste kasutamise kohta üldinfot meediale ja avalikkusele ning isikutele ja asutustele, kes tegelevad laste probleemidega;
 - d) teha kindlaks lapse arvamus ja anda talle kohast infot.

F. Muud sätted

Artikkel 13. Vahendamine või muu menetlus vaidluste lahendamiseks

Et vältida või lahendada vaidlust või ära hoida lapsega seotud kohtumenetlus, soodustab osalisriik vahendamise või muu menetluse sisseseadmist vaidluste lahendamiseks ja nende menetluste kasutamist kokkuleppele jõudmiseks, vajaduse korral osalisriigi määratud viisil.

Artikkel 14. Õigusabi ja õigusnõustamine

Kui siseriiklik seadus näeb ette õigusabi või õigusnõustamise lapse esindamisel temaga seotud kohtumenetluses, kohaldatakse seda artiklites 4 ja 9 käsitletud küsimuste suhtes.

Artikkel 15. Suhe teiste rahvusvaheliste õigusdokumentidega

Konventsioon ei välista teiste lapse ja perekonna õiguste eriprobleeme käsitlevate rahvusvaheliste õigusdokumentide kohaldamist, mille osalinekaesoleva konventsiooni osalisriik on või mille osaliseks ta saab.

III PEATÜKK. Alaline Komitee

Artikkel 16. Alalise komitee asutamine ja ülesanded

1. Selle konventsiooni jaoks moodustatakse alaline komitee.
2. Alaline komitee jälgib konventsiooniga seotud probleeme. Ta võib eriti:
 - a) arutada konventsiooni tõlgendamise või rakendamise küsimusi. Alalise komitee järeldused konventsiooni rakendamise kohta võivad olla soovitusel, mis võetakse vastu hääletanute kolmeneljandikuse häälteenamusega;
 - b) teha ettepanekuid konventsiooni täiendamiseks ja vaadata läbi artikli 20 järgi tehtud täiendusettepanekuid;
 - c) anda nõu ja abi riikide asutustele, kellel on artikkel 12 lõikes 2 nimetatud ülesanded, ja soodustada nende rahvusvahelist koostööd.

Artikkel 17. Komitee koosseis

1. Osalisriiki võib alalises komitees esindada üks delegaat või mitu delegaati. Osalisriigil on üks hääl.
2. Artiklis 21 nimetatud riiki, kes ei ole konventsiooni osalisriik, võib alalises komitees esindada vaatleja. Sama kehtib muu riigi või Euroopa Ühenduse kohta, kui neid on kutsutud konventsiooniga ühinema vastavalt artikli 22 sätetele.
3. Kui osalisriik ei ole peasekretärile teatanud oma vastuväidetest vähemalt kuu aega enne koosolekut, võib alaline komitee kutsuda vaatlejana kõigile oma koosolekutele, ühele koosolekule või selle osale järgmised institutsioonid: riigi, keda ei ole nimetatud lõikes 2; ÜRO lapse õiguste komitee; Euroopa Ühenduse; rahvusvahelise valitsustevahelise organisatsiooni; rahvusvahelise valitsusvälise organisatsiooni, kellel on vähemalt üks artikkel 12 lõikes 2 nimetatud ülesanne; riigi valitsus- või valitsusvälise organisatsiooni, kellel on vähemalt üks artikkel 12 lõikes 2 nimetatud ülesanne.
4. Alaline komitee võib vahetada infot lapse õiguste kasutamisega tegelevate organisatsioonidega.

Artikkel 18. Koosolekud

1. Euroopa Nõukogu peasekretär kutsub alalise komitee kokku konventsiooni jõustumisele järgneva kolmanda aasta lõpus ja tema omal algatusel ükskõik mis ajal pärast seda.

2. Alaline komitee võib võtta vastu otsuseid, kui kohal on vähemalt pooled osalisriigid.
3. Vastavalt artiklitele 16 ja 20 võtab alaline komitee otsused vastu kohalolevate liikmete häälteenamusega.
4. Konventsiooni sätetele tuginedes koostab alaline komitee oma protseduurireeglid ja konventsiooniga seotud ülesannete lahendamiseks loodud töögruppide protseduurireeglid.

Artikkel 19. Alalise komitee aruanded

Pärast iga koosolekut edastab alaline komitee osalisriikidele ja Euroopa Nõukogu ministrite komiteele arutelude ja tehtud otsuste aruande.

IV PEATÜKK. Konventsiooni täiendused

Artikkel 20

1. Osalisriik või alaline komitee teeb parandusettepanekud konventsiooni artiklite kohta teatavaks Euroopa Nõukogu peasekretärile, kes edastab need vähemalt kaks kuud enne järgmist alalise komitee koosolekut Euroopa Nõukogu liikmesriikidele, kõigile allakirjutanud riikidele, artikli 21 sätete alusel konventsioonile alla kirjutama kutsutud riikidele ja kõigile riikidele või Euroopa Ühendusele, kes on kutsutud ühinema artikli 22 sätete alusel.
2. Alaline komitee vaatab läbi eelmise lõike järgi tehtud täiendusettepanekud ja esitab hääletanute kolmeneljandikuse häälteenamusega vastuvõetud teksti ministrite komiteele heakskiitmiseks. Pärast heakskiitmist saadetakse tekst vastuvõtmiseks osalisriikidele.
3. Täiendused jõustuvad selle kuu esimesel päeval, mis järgneb ühe kuu möödumisele päevast, mil kõik osalisriigid on täienduste vastuvõtmisest peasekretärile teatanud.

V PEATÜKK. Lõppsätted

Artikkel 21. Allakirjutamine, ratifitseerimine ja jõustumine

1. Konventsioon on avatud allakirjutamiseks Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ja konventsiooni koostamises osalenud mitteliikmesriikidele.
2. Konventsioon ratifitseeritakse, võetakse vastu või kiidetakse heaks. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskiri deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juures.
3. Konventsioon jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele päevast, mil kolm riiki, sh vähemalt kaks Euroopa Nõukogu liikmesriiki, on väljendanud eelmise lõike sätete kohaselt oma nõusolekut olla konventsiooniga seotud.
4. Allakirjutanud riigi suhtes, kes väljendab hiljem nõusolekut olla konventsiooniga seotud, jõustub konventsioon selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja deponeerimise päevast.

Artikkel 22. Mitteliikmesriigid ja Euroopa Ühendus

1. Kui käesolev konventsioon on jõustunud, võib Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee omal algatusel või alalise komitee ettepanekul pärast osalisriikidega konsulteerimist kutsuda riigi, kes ei ole Euroopa Nõukogu liige ja kes ei ole osalenud konventsiooni väljatöötamisel, samuti Euroopa Ühenduse konventsiooniga ühinema otsuse alusel, mille Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee on vastu võtnud Euroopa Nõukogu statuudi artikli 20 punktis d ette nähtud häälteenamusega ning lepinguosaliste riikide Ministrite Komitees olevad esindajad ühehäälselt.
2. Ühineva riigi või Euroopa Ühenduse suhtes jõustub konventsioon selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele ühinemiskirja deponeerimisest Euroopa Nõukogu peasekretäri juures.

Artikkel 23. Territoriaalne kehtivus

1. Konventsioonile alla kirjutades või ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja deponeerides võib riik määratleda territooriumi, millel konventsioon kehtib.
2. Mis tahes hilisemal kuupäeval võib osalisriik Euroopa Nõukogu peasekretärile saadetava deklaratsiooniga laiendada konventsiooni kehtivust muule, deklaratsioonis nimetatud territooriumile, mille välissuhete eest ta vastutab või mille nimel ta on volitatud kohustusi võtma. Sellise territooriumi suhtes jõustub konventsioon selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele deklaratsiooni jõudmisest peasekretäri kätte.
3. Eelmise kahe lõike kohasest deklaratsioonist võib selles deklaratsioonis nimetatud mis tahes territooriumi suhtes loobuda peasekretärile saadetava teatega. Loobumine jõustub kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele teate jõudmisest Euroopa Nõukogu peasekretäri kätte.

Artikkel 24. Reservatsioonid

Konventsiooni suhtes ei saa teha reservatsioone.

Artikkel 25. Denonsseerimine

1. Osalisriik võib käesoleva konventsiooni Euroopa Nõukogu peasekretärile saadetava teatega igal ajal denonsseerida.
2. Denonsseerimine jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele teate jõudmisest Euroopa Nõukogu peasekretäri kätte.

Artikkel 26. Teated

Euroopa Nõukogu peasekretär teatab Euroopa Nõukogu liikmetele, allakirjutanud riikidele, osalisriikidele, ühinema kutsutud riikidele ja Euroopa Ühendusele igast:

- a) konventsioonile allakirjutamisest;
- b) ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja deponeerimisest;
- c) konventsiooni jõustumisest artikli 21 või 22 järgi;
- d) artikli 20 sätete järgi vastuvõetud täiendusest ja selle jõustumise päevast;
- e) artiklite 1 ja 23 sätete järgi tehtud deklaratsioonist;
- f) artikli 25 sätete järgi toimunud denonsseerimisest;
- g) muudest konventsiooniga seotud toimingutest ja teadetest.

Selle tõenduseks on täielikult volitatud isikud konventsioonile alla kirjutanud.

Koostatud 25. jaanuaril 1996 Strasbourg`is inglise ja prantsuse keeles; tekstid on võrdselt autentset, ühes eksemplaris ja deponeeritakse Euroopa Nõukogu arhiivis. Euroopa Nõukogu peasekretär saadab kinnitatud koopia igale Euroopa Nõukogu liikmesriigile, konventsiooni koostamisel osalenud mitteliikmesriigile, Euroopa Ühendusele ja konventsiooniga ühinema kutsutud riigile.